

על משכנות הרזעים

רש"י: "התבונני בדרכי אבותיך הראשונים, שקבלו תורתו וטמרו משמרתו ומוצתו, ולכי בדרכיהם"

מכבשונו של רבינו מרן הגאב"ד הגאון הגדול רבי צבי פרידמן שליט"א

גליון מס' 10 ניסן תש"פ

← מסורת ההלכה →

שיעור רבינו מרן הגאב"ד שליט"א אשתקד במעמד "הקבלת פני רבו" - חוה"מ פסח תשע"ט בבית המדרש "אלפי מנשה" מרכז בני ברק

שכה "יעלה ויבוא" בברכת המזון בליל הסדר

והו"ל ספק מוסיף על הכוסות, ונציין שמלבד הספק אם כתוס' או כחכמי פרובינצא, ישנו עוד ספק בדבר, דאמנם לדעת הפר"ח, כל שלא יצא את הכוס ע"פ המקום הנצרך בהגדה, לא יצא, אך לדעת הב"י גם בשותה הכוס שלא במקום הנועד, יצא. וא"כ גם מחמת ספק זה, לא יוכל לשתות כוס נוספת.

אולם הנפ"מ כאשר הבחין בטעות, עוד לפני ברכת היין, שמחמת שספק בענין, נראה שמקודם יברך שוב ברהמ"ז ורק אח"כ ישתה היין בהסיבה.

והנה יש להעיר, מהא דאיתא בסימן קפח ס"ט: "שלשה שאכלו בשבתות ויו"ט, ושכחו להזכיר מעין המאורע והם צריכים לחזור לראש בהמ"ז, יברך כל אחד בפני עצמו, כי מידי זימון כבר יצאו". משמע מכאן, שמבחינת מצות הזימון, יצאו כבר עקב אמירתם את הבהמ"ז הראשון, וזאת על אף שלא הזכירו בו את השבת. ולכאורה, משמע מזה, שברכת המזון בלא הזכרה, הוי ברכת המזון מעליא, ויצאו חובת בהמ"ז, והא דחוזרים על הברכה, הוא רק כדי לצאת ידי אמירת ההזכרה.

וזה צ"ע שהרי לפי מה שנתבאר, תליא בפלוגתת התוס' עם חכמי פרובינצא, דאכן לדעת התוס' יש לומר דברכהמ"ז הוי כמו תפילה שגם בלי הזכרה הוי שם תפילה ויצא יד"ח עיקר חיוב התפילה, וא"כ הוא הדין בברכהמ"ז ולכן אין צריך שוב זימון, אפילו שצריך לחזור מחמת ההזכרה ששכח. אך לשיטת חכ"פ, הלא נחשב כאילו לא ברכו כלל ברהמ"ז, וממילא לא יצאו חובת זימון, ונמצא שבחזרתם על ברהמ"ז עליהם לזמן מחדש.

ומעתה צריך עיון טובא, שלגבי תפילה חשש השו"ע לדעת חכ"פ, וס"ל דבשכח יעלה ויבוא במנחה בראש חודש, חוזר ומתפלל ערבית שתיים כדעת חכמי פרובינצא ורק שעושה תנאי וכנ"ל, ואם כן מדוע לגבי ברכת המזון פסק השו"ע בפשיטות ללא חולק, שאינו צריך לחזור ולזמן, בעוד היה לו להחמיר ולומר שיזמנו שנית, כדי לצאת דעת חכמי פרובינצא.

מבואר בסימן קפ"ח, שהמברך ברכת המזון בשבת שהיא יו"ט, ושכח להזכיר בה "יעלה ויבוא" או "רצה והחליצנו", דצריך לחזור ולברך. ויש לעיין, בגוונא שאירע כן בליל הסדר, שאחר ששתה כבר כוס שלישית של ברהמ"ז, נזכר ששכח והשמיט ההזכרה של שבת או של המועד בבהמ"ז, והספק הוא האם בחזרתו על בהמ"ז, צריך לאמרה על כוס חדשה ובהסיבה, או שכבר יצא תורת הכוס השלישית.

ואפשר דתליא בפלוגתת הראשונים, בענין מי ששכח במנחה של ראש חודש להזכיר "יעלה ויבוא", האם עליו לחזור ולהתפלל בערבית תפילת השלמה למנחה, אפילו שבין כך לא יוכל להזכיר בה יעלה ויבוא, שהרי כבר עבר ראש חודש. ונחלקו בזה הראשונים, דלהתוס' אינו חוזר, כי בין כך ובין כך לא יתוקן הדבר, אולם לדעת חכמי פרובינצא, מתפלל ערבית שניה להשלמת מנחה, ובלא הזכרת יעלה ויבוא.

ומקובל לבאר סברת חכמי פרובינצא, וכן נקט הקה"י, דסבירא להו דתפילה בלא הזכרה, לא יצא כלל חובת תפילה, וכאילו לא התפלל ערבית כלל. ולפי זה לכאורה הוא הדין גם בברכת המזון, שאם שכח והשמיט את ההזכרה, לא יצא גם כל עיקר חובת ברכת המזון, לדעת חכמי פרובינצא, ונמצא שעדיין לא נתקיימה חובת כוס שלישית, שנתקנה על בהמ"ז. וממילא יובן מאליו, שבברכו שנית בהמ"ז, תיאמר הברכה על הכוס, והשתיה תהיה בהסיבה.

אמנם כל זה לדעת חכמי פרובינצא, אבל לדעת התוס' הלא יצא ידי חובת בהמ"ז, וכל חיוב החזרה הוא רק משום ההזכרה, וא"כ מסתברא שבחזרה זו אין צריך לומר הבהמ"ז על הכוס, ובהסיבה.

אלא דבתפילה כתבו הפוסקים לגבי פלוגתת התוס' וחכמי פרובינצא שיחזור ויתפלל ויתנה שאם אינו חייב יהיה נדבה, אבל כאן אי אפשר לומר כן, שהרי אם אינו מחוייב בכוס נוסף, הרי שאסור להוסיף על הכוסות. ויש לעיין, כיצד ינהג.

ונראה, דאם כבר שתה כוס שלישית, ואח"כ התעוררה לו השאלה, הרי ספק שמא יצא, ובמצב ספק אין לו היתר לברך על כוס נוספת.

המשך בעמ' הבא

עמ' 6.7	עיקר עבודת ה' - עיון התורה הועד החודשי בביהמ"ד "משכן אהרן" מודיעין עילית	עמ' 5.4	בלימוד פסח לדורות רסיסי אור ונוגה	עמ' 3	שו"ת עם רבינו מרן הגרי"ש זצוק"ל בפרסום ראשון
עמ' 12	משא רבינו הגאב"ד שליט"א בקבלת פנים ליקווד תשע"ט	עמ' 10	התמודדות בשעת סכנה - תורה	עמ' 8.9	במלאות שנתים לפטירתו של רבינו הדרכי שמואל זיע"א להתבונן בדמות דיוקנו